

Sygn. akt II UK 245/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 12 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Z. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we W.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 marca 2010 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 12 marca 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy we W. oddalił odwołanie Z. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Oddziału we W. z dnia 25 lipca 2008 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Wnioskodawca (ur. 5 września 1947 r.) legitymuje się stażem pracy w wymiarze 40 lat, 7 miesięcy i 12 dni, w tym okresów składkowych 40 lat, 4 miesiące i 28 dni oraz 2 miesiące i 14 dni okresów nieskładkowych. Od dnia 1 czerwca 2004 r. - jako syndyk - posiada status osoby prowadzącej działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów prawa ubezpieczeń społecznych. W okresie od 25 kwietnia 1967 r. do 18 kwietnia 1969 r. wnioskodawca odbywał czynną służbę wojskową podczas zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w Zakładzie Doświadczalnym przy W. E. we W., a od 13 grudnia 1990 r. do 24 stycznia 1991 r. był zarejestrowany w urzędzie pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, wnioskodawca nie spełnia warunków z art. 29 ust. 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wprawdzie w okresie od 25 kwietnia 1967 r. do 18 kwietnia 1969 r. odbywał czynną służbę wojskową w okresie przerwy w zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę w E. i zgodnie z art. 6 ust. 4 tej ustawy okres ten zaliczany jest do okresów składkowych, jednakże nie był to okres opłacania składek z tytułu stosunku pracy. Zarówno okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych jak i okres czynnej służby wojskowej są okresami składkowymi, ale wynikają z innego niż zatrudnienie na podstawie umowy o pracę tytułu ubezpieczenia. Bez zaliczenia tych okresów wnioskodawca legitymuje się okresem ubezpieczenia z tytułu pozostawania w stosunku pracy w rozmiarze 33 lat, 3 miesięcy i 19 dni, zamiast wymaganych 35 lat.

Wyrokiem z dnia 12 marca 2009 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku, dzieląc ustalenia i ocenę prawną dokonane przez Sąd pierwszej instancji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, warunkiem zastosowania art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest opłacanie

składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy, a prezentowana przez wnioskodawcę interpretacja art. 120 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jest błędna.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz błędną wykładnię art. 118 i 120 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że nie spełnia kryteriów do uzyskania wcześniejszej emerytury.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części odmawiającej przyznania mu prawa do wcześniejszej emerytury i orzeczenie co do istoty sprawy.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że skoro poprzednio obowiązujące przepisy dla uzyskania świadczenia emerytalnego wymagały od ubezpieczonego odpowiedniego okresu zatrudnienia, podczas gdy aktualnie - odpowiedniego okresu składkowego i nieskładkowego, a ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych uznaje okres odbywania zasadniczej służby wojskowej jako okres składkowy nie określając jednocześnie znaczenia pojęcia podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy, to interpretacji tego pojęcia należy dokonać poprzez Kodeks pracy (art. 301 § 2) i ustawę o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (art. 118 i 120). Rozstrzygającym w tej kwestii jest art. 118 ostatnio powołanej ustawy, zgodnie z którym w okresie pomiędzy powołaniem pracownika do służby wojskowej a jej odbyciem stosunek pracy nie może być wypowiedziany ani rozwiązany. Okres ten był zaliczalny do okresów zatrudnienia przez przepisy ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz równorzędny z zatrudnieniem w świetle przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Oznacza to, że okres odbywania zasadniczej służby wojskowej jest okresem pozostawania w stosunku pracy w rozumieniu art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest usprawiedliwiona, aczkolwiek nie wszystkie jej wywody można uznać za trafne.

Stosownie do art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, powoływanej dalej jako o emeryturach i rentach) w brzmieniu nadanym z dniem 1 lipca 2004 r. ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264) oraz z dniem 8 maja 2008 r. ustawą z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 67, poz. 411), mężczyzna urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r., który nie osiągnął wieku emerytalnego określonego w art. 27 pkt 1 tej ustawy, może przejść na emeryturę po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli ma co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy albo jeżeli ma co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy. Przepis art. 29 ust. 2 ustawy określa kolejne warunki wymagane do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, po pierwsze - bycie pracownikiem ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę (pkt 1) oraz po drugie - pozostawanie w stosunku pracy co najmniej przez 6 miesięcy w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, chyba że w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę ubezpieczony jest uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy (pkt 2). Spełnienia warunków określonych w ust. 2 nie wymaga się od ubezpieczonych, którzy przez cały wymagany okres, o którym mowa w ust. 1, podlegali ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy (art. 29 ust. 3).

Dla oceny zasadności skargi kasacyjnej kluczowe znaczenie ma rozstrzygnięcie kwestii czy wnioskodawca legitymuje się 35-letnim okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy, a konkretnie - rozstrzygnięcie zagadnienia czy możliwe jest zaliczenie do stażu

ubezpieczeniowego wnioskodawcy, w rozumieniu art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, okresu zasadniczej służby wojskowej odbywanej przez niego od 25 kwietnia 1967 r. do 18 kwietnia 1969 r., poprzedzonej zatrudnieniem w zakładzie pracy, do którego wnioskodawca powrócił po odbyciu tej służby. Jak bowiem wynika z poczynionych ustaleń, zaliczenie to powoduje, że wnioskodawca legitymuje się ponad 35-letnim okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu i ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy.

Podobne zagadnienie było już przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego w wyrokach z dnia 22 października 2009 r., I UK 126/09 oraz I UK 136/09 (dotychczas niepublikowanych), w których zajęto stanowisko, iż jeżeli zostały spełnione przesłanki zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej, według obowiązujących w tym czasie przepisów, do okresu zatrudnienia, to okres zasadniczej służby wojskowej podlega zaliczeniu do okresu, o którym stanowi art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną pogląd ten podziela.

Należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w powyższych wyrokach, że rozstrzygnięcie przedmiotowego problemu powinno być dokonane z uwzględnieniem regulacji prawnej odnoszącej się do zaliczania okresów zasadniczej służby wojskowej do uprawnień związanych z zatrudnieniem i obowiązującej w okresie odbywania, a w szczególności zakończenia tej służby. Przepis art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach stanowi bowiem nie tylko o okresie podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm., zwanej dalej ustawą systemową), ale również o okresie podlegania z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu, a więc niewątpliwie odnosi się do stanu prawnego sprzed 1 stycznia 1999 r. Jest to usprawiedliwione również tym, że zgodnie z art. 4 pkt 13 ustawy o emeryturach i rentach ubezpieczonym (a o takim mowa w art. 29 tej ustawy) jest także osoba, która

przed dniem jej wejścia w życie podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników. Już tylko dlatego błędne jest utożsamianie podlegania ubezpieczeniu społecznemu (zaopatrzeniu emerytalnemu) w rozumieniu art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z okresami składkowymi w rozumieniu art. 6 ust. 1 tej ustawy jak czynią to Sądy obu instancji. W art. 29 ust. 3 nie chodzi bowiem ani o okresy składkowe określone w art. 6 ust. 1 pkt 1 (okresy ubezpieczenia rozumiane poprzez art. 4 pkt 5 jako okresy opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, o których mowa w ustawie systemowej), ani o okresy, o których stanowi art. 6 ust.1 pkt 2 (okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej w przepisach o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych), ale o to, aby okresy składkowe i nieskładkowe w rozmiarze określonym w art. 29 ust. 1 ustawy wynikały z podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym lub ubezpieczeniu społecznemu (zaopatrzeniu emerytalnemu) z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Inaczej rzecz ujmując, art. 29 ust. 3 ustanawia warunek, aby przez cały wymagany okres określony w ust. 1 tego artykułu (tu: 35 lat) ubezpieczony podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym lub ubezpieczeniu społecznemu (zaopatrzeniu emerytalnemu) z tytułu pozostawania w stosunku pracy.

Nie ma racji skarżący gdy wywodzi, że ocena skutków prawnych odbywania przez niego zasadniczej służby wojskowej powinna być dokonywana poprzez art. 118 i art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 ze zm., zwanej dalej ustawą o powszechnym obowiązku obrony), który stanowi o wliczaniu czasu odbywania czynnej służby wojskowej do okresu zatrudnienia u pracodawcy, u którego pracownik był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy. Należy bowiem mieć na uwadze, że wnioskodawca odbywał służbę wojskową w latach 1967-1969, a zatem do oceny jego sytuacji prawnej znajdują zastosowanie przepisy wskazanej ustawy w brzmieniu obowiązującym w tym okresie i stanowiące

odpowiednik uregulowań normujących te kwestie aktualnie. W myśl pierwotnej i obowiązującej do dnia 31 grudnia 1974 r. treści art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, okres odbytej zasadniczej służby wojskowej podlegał zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby. Z mocy art. 108 ust. 3 powołanej ustawy, warunkiem tego zaliczenia było zachowanie przez pracownika terminu określonego w art. 106 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym zakład pracy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej służby wojskowej był obowiązany zatrudnić go na poprzednio zajmowanym lub równorzędnym stanowisku, jeżeli najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia, a niezachowanie tego terminu powodowało rozwiązanie stosunku pracy z mocy prawa, chyba że nastąpiło z przyczyn niezależnych od pracownika. Oznacza to, że pracownik powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej pozostawał w zatrudnieniu pracowniczym (stosunku pracy) co najmniej do upływu terminu z art. 106 ust. 1 ustawy.

Z unormowaniami tymi pozostawały w zgodności uregulowania ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm.), zgodnie z którymi: powszechne zaopatrzenie emerytalne stanowiło system obowiązkowego zabezpieczenia społecznego pracowników - w razie osiągnięcia wieku emerytalnego lub w razie inwalidztwa (art. 1 pkt 1), pracownikiem w rozumieniu tej ustawy była osoba pozostająca w stosunku pracy (art. 5), za okresy zatrudnienia uważało się okresy pozostawania w stosunku pracy na obszarze Państwa Polskiego, jeżeli osoby zatrudnione pobierały w tych okresach wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa (art. 8 ust. 1), a okres niezawodowej służby w Wojsku Polskim po dniu 1 listopada 1918 r. stanowił okres zaliczalny do okresu zatrudnienia, od którego zależały uprawnienia emerytalne (art. 20 ust. 2) bądź na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 4, bądź art. 10 ust. 1 pkt 15, jeżeli

został uznany w odrębnych przepisach za zaliczalny do okresów zatrudnienia, za wyjątkiem jednego tylko przypadku, jeżeli ten sam okres już został uwzględniony z tytułu zatrudnienia (art. 10 ust. 2 tej ustawy). Należy zatem uznać, że po pierwsze - obowiązujący wówczas system obowiązkowego zaopatrzenia społecznego pracowników odpowiadał systemowi obowiązkowego ubezpieczenia społecznego pracowników wprowadzonemu ustawą z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.) oraz po drugie - okres zasadniczej służby wojskowej zaliczony do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem na podstawie art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony w brzmieniu obowiązujących przed 1 stycznia 1975 r. stanowił okres podlegania zaopatrzeniu emerytalnemu z tytułu pracowniczego zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy), a zatem należy go uznać za okres równoznaczny z okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy w rozumieniu art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach.

Zbieżne stanowisko zostało również zaprezentowane w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2010 r., I UK 251/09 oraz z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 239/09 (niepublikowanych).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji wyroku z mocy art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Orzeczenie o kosztach oparto o odpowiednio stosowany art. 108 § 2 k.p.c.